

Igényfelmérés

A célcsoport szükségleteinek feltárására, módszerként a fókuszcsoportos interjút választottuk. Ezt az egyszerű kvalitatív kutatási módszert találtuk legalkalmasabbnak arra, hogy felmérjük a célcsoportok tapasztalatait, kérjük javaslatait az áldozattá válás megelőzésével, az áldozattá vált személyek sérelmeinek kezelésével kapcsolatban, elősegítve ezáltal az ellátórendszer szolgáltatásainak projekttevékenységek általi fejlesztését, hatékonyságának növelését.

A fókuszcsoportos beszélgetés a projekt célcsoportjait leképezve, három csoportban, félig strukturált kérdőív segítségével történt, amelyet a moderátor rugalmasan alkalmazott az adott csoport gondolatmenetének, sebességének megfelelően. A három csoportot a pályázati programunk három fő célcsoportja szerint állítottuk össze:

- Bűnelkövetés áldozatai
- Potenciális áldozatok
- Áldozatsegítésben érintett, az áldozatokkal közvetlenül foglalkozó, valamint az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szakemberek

➤ *Áldozatok csoportja*

Összesen 5 fő áldozat fogadta el meghívásunkat, ők alkották az első csoportot. Közöttük voltak emberölés áldozatainak hozzátartozói, családon belüli erőszak, és vagyon elleni bűncselekmény áldozatai. A csoport bensőséges és alkalmas keretet biztosított ahhoz, hogy megismerjük a célcsoport érzéseit és véleményét a témával kapcsolatban.

A csoport tagjai elmondták, hogy áldozatként, az áldozatokkal foglalkozó szakemberek közül elsőként a rendőrség munkatársaival kerültek kapcsolatba. Ők adtak tájékoztatást a Békés Megyei Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálatának tevékenységéről, akik azonnali pénzügyi segéllyel járultak hozzá az áldozatok legalapvetőbb szükségleteinek kielégítéséhez (pld. végtisztesség költsége, szállás, ruhanemű, gyógyszer). A Szolgálat felajánlotta az ingyenes jogi segítségnyújtás, és a pszichológiai támogatás lehetőségét is.

A csoport tagjai úgy érzik, hogy megkapták a megfelelő segítséget, maximálisan elégedettek a Rendőrség és az Igazságügyi Szolgálat munkatársainak emberi hozzáállásával, a gyors ügyintézésrel, és nagyon hálásak a pénzügyi segítségért.

Az egyik áldozat elmondta, hogy amikor megölték az édesapját, gondolkodni sem tudott, szinte sokkos állapotba került. Akkor úgy gondolta, hogy nincs szüksége pszichológus segítségére. A bűncselekményt követő negyedik, ötödik hónapban érezte a pszichológiai támogatás szükségességét. Az áldozatsegítést kiegészítené az áldozatok nyomon követésével, vagyis jónak tartaná, ha az Igazságügyi Szolgálat az áldozattá válást követően hat hónapig - egy évig tartaná a kapcsolatot az áldozatokkal, figyelemmel kísérné őket.

Az áldozattá válás megelőzése érdekében tett javaslataik között szerepelt az állampolgárok önvédelmi képességének javítása, oktatási

intézményekben, nyugdíjas klubokban felvilágosító előadások szervezése, helyzetgyakorlatok bemutatása, praktikus tanácsok, tapasztalatok átadása.

A csoporttagok véleménye szerint a bűnelkövetés megelőzését már kisgyermekkorban el kell kezdeni a normakövető viselkedésre való neveléssel, a szenvedélybetegségek megelőzésével. Ebben a szülőknek segítséget nyújthatnak az oktatási intézmények, és a családsegítő szolgálatok.

A családon belüli erőszakról az volt a csoport véleménye, hogy nagyon sok esetben nem kerül a felszínre, mivel az áldozatok egyrészt szégyellik a történeteket, másrészt félnek a következményektől, nem látják a kiutat. A közvetlen környezetben élők pedig közönyösek, nem figyelnek egymás problémáira.

➤ *Potenciális áldozatok csoportja*

A második csoportot potenciális áldozatok alkották. A 6 főből álló csoport összeállításánál figyelemmel voltunk arra, hogy a csoporttagok lakóhelyeik vonatkozásában különböző lakosságszámú településekről érkezzenek. Így jelen voltak a megyeszékhelyről, egy harmincezer és egy tízezer körüli, egy 500 fő alatti, valamint két 1000 és 2000 lakosságszám közötti településről. Foglalkozás tekintetében is megpróbáltunk viszonylag széles skálából meríteni, a meghívottak között szerepeltek főiskolai hallgatók, nyugdíjasok, egy értelmiségi és egy fizikai dolgozó.

A csoport tagjai meglehetősen tájékozottak voltak abban, hogy hová fordulhatnak segítségért az áldozatok. A felsorolások között szerepelt a Rendőrség, a Bíróság, a családsegítő szolgálat, civil szervezetek, ügyvédek, azonban az Igazságügyi Szolgálatról még nem hallottak.

A résztvevők ismerték az áldozatvédelem eszközei közül az ideiglenes hatályú elhelyezést és a távolságtartás intézményét.

Áldozattá válás szempontjából legveszélyeztetettebb csoportnak a 10-17 éves korosztályt és az időseket tartják befolyásolhatóságuk és hiszékenységük miatt. Véleményük szerint a fiatalabb korcsoport tagjai ki vannak téve a lelki bántalmazásnak, a nemi erőszaknak, a drogfogyasztásnak, valamint a kortársak általi kirekesztettségnek. Az idősek közül elsősorban az egyedül élők veszélyeztetettek, gyakran kicsalják aláírásukat, mely rájuk nézve negatív következményekkel jár.

Az áldozattá válás megelőzése érdekében megfogalmazott javaslatok között szerepelt a drog prevenciók előadások szervezése az iskolákban, a bűnmegelőzéssel kapcsolatos tájékoztatások és szituációs játékok szervezése az iskolákban, nyugdíjas klubokban. Nagyon hasznos programnak tartották a Rendőrség által szervezett DADA programot.

A családon belüli erőszak nagy része szerintük nem kerül nyilvánosságra. Áldozatként kiszolgáltatottságuk okán leginkább érintettek a gyermekek, az idősek és a nők. A férfiak közül is kerülnek ki áldozatok, nekik leginkább a lelki bántalmazást és a megalázást kell elszenvedniük. Az egyik főiskolai hallgató megosztotta a csoporttal, hogy ő is volt családon belüli erőszak áldozata. Ő azért nem jelzett senkinek, mert féltette az

anyját a következményektől. Sok gyermek viszont fel sem ismeri, hogy bántalmazott, hiszen azt természetes életkörülményként éli meg. Az iskolában a kortársak főként lelki terrort alkalmaznak a gyengébbekkel szemben.

Mind a családon belüli erőszak, mind a kortársbántalmazás feltárásában, nagy szerepe lenne a pedagógusoknak. Őket, valamint a védőnőket kellene felkészíteni a felismerésére és jelzésére.

Nagyon jelentősnek tartanak a csoporttagok a tájékoztató kiadványok, kisfilmek, kampányok megjelentetését.

A prevencióban nagyobb szerepet kellene vállalniuk a civil szervezeteknek a megelőző jellegű előadások szervezése és a lelki segítségnyújtás területén.

➤ *Szakemberek csoportja*

A 8 főből álló csoportot az áldozatokkal közvetlenül foglalkozó, valamint az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szakemberek alkották, az Igazságügyi Szolgálat, a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság, a Gyermekjóléti szolgálatok munkatársai, valamint Békés megyében az egyetlen áldozatvédelemmel foglalkozó civil szervezetének tagjai közül. Nehézségeik, a problémák megoldására irányuló szakmai javaslataik, az alábbiakban kerülnek bemutatásra.

Annak ellenére, hogy az áldozatvédelem országos viszonylatban, Békés megyében jól működik, vannak hiányosságok a rendszerben. A szakemberek elmondása alapján az áldozatvédelem legnagyobb hiányosságai közé tartozik, hogy nem ismert kellőképpen az áldozatsegítő szolgáltatás. A rendőrség, sőt a büntető bíróság sem teljesen tájékozott, hiányosak az ismereteik az ügyben, így az áldozatok sok esetben egymásnak adják át az információt az igénybe vehető szolgáltatásokról.

Az Igazságügyi Szolgálat és a Rendőrség kapcsolata jó, az információáramlással vannak problémák. A rendőrséget meg kell erősíteni az információkban, hogy kellőképpen tudják tájékoztatni az áldozatokat. Ennek érdekében fontos létrehozni rendszeres kerekasztal megbeszéléseket, az állományi értekezleteket is fel lehet használni az információk átadására. A folyamatos tájékoztatás azért is elengedhetetlen, mert a rendőrség munkatársainak fluktuációja magas, és az új kollégáknak is át kell adni az ismereteket.

Az iskolákban az ifjúságvédelmi felelős alkalmazása nem kötelező, így több helyen csak névlegesen látják el a feladatot. A pedagógusok ismeretei is hiányosak, nem minden esetben jelzik a bűncselekményeket, így az áldozatok egy része látens marad, nem jutnak hozzá megfelelő segítséghez.

Az áldozatsegítés, az áldozattá válás megelőzése érdekében szükséges az Áldozatsegítő Szolgálat és az áldozatokkal kapcsolatba kerülő civil szervezetek, intézmények – mint például a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai – közötti együttműködési szabályok, eljárásrend kidolgozása, egy hatékony támogató rendszer kiépítése.

Az áldozatok pénzügyi segítése önmagában nem vezet eredményre, a visszaélések kiszűrése is fontos feladat, melyre a munkatársak felkészültsége jelent megoldást. Az Igazságügyi Hivatal a szolgáltatásinak továbbfejlesztését a segítő támogatás kiépítésével kívánja megvalósítani, ezen belül a pszichológusi hálózat kialakítását az érdekérvényesítés erősítését tervezi. Ahhoz, hogy a sértettek tisztában legyenek a jogaikkal, kötelezettségeikkel, nem csak a büntetőeljárásban, hanem már a nyomozati szakaszban szükség lenne szakvizsgázott jogász közreműködésére, pártfogói ügyvédi felügyeletre.

A szakemberek egyetértettek abban, hogy egy bűncselekmény kapcsán a bűnelkövetés oldalára fókuszál az egész eljárás. Az áldozatot is legalább olyan hangsúllyal kellene figyelembe venni, s nem csak az áldozattá válás időszakában, hanem később is, amikor már a sokkhatást követően képes lesz a problémával foglalkozni. Szükséges beépíteni az utánkövetést is a szolgáltatásokba.

Az áldozatsegítés akkor válhat csak hatékonyá, ha együttműködnek a különböző rendszerek, ezért szükség van az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szervezetek, a Rendőrség, az Áldozatsegítő Szolgálat, a családsegítő és a gyermekjóléti szolgálatok, az oktatási intézmények, egészségügyi szolgáltatók, áldozatvédelemmel foglalkozó civil szervezetek együttműködésére, közös szakmai képzésére, felkészítésére.

A családon belüli erőszak feltárásában, megelőzésében is sokat segíthet az oktatási, és egészségügyi intézményekkel való együttműködés. A közös esetmegbeszélések, képzések során hasznos lehet a gyakorlati tapasztalatokra épülő konkrét esetek bemutatása, mely jó példával szolgál a szakemberek számára. A párkapcsolati, családi vitákat a mediáció módszerével hatékonyan lehet kezelni, így annak szélesebb körben történő elsajátítása segíthetné a szakemberek munkáját.

A csoport résztvevőiben megfogalmazódott egy Áldozatvédelmi Kézikönyv kiadásának szükségessége, mely tartalmazná az áldozatsegítéssel kapcsolatos legfontosabb információkat, az áldozattá válás megelőzésének lehetőségeit, s a bűnmegelőzés szerepét. A kézikönyv lehetőséget teremtene a disszeminációra is, a pályázati program tapasztalatainak, eredményeinek bemutatására.